

činjenica je, ne uspevamo da je sasvim otklonimo. Ne znajući za razlog otkuda se ona tako uporno javlja, katkad se u očajanju hvatamo za glavu. Međutim, treba shvatiti da jezik ima svoje zakone po kojima se upravlja u svom razvitku, a analogija je moćan jezički zakon. Zar je danas u našem književnom jeziku malo oblika koji su po nekada važećim gramatičkim pravilima bili nepravilni, pa su sada to sve gramatičke norme? Da li će i oblik dativa »kući« u značenju mesta postati gramatička norma, zavisice od obima njegove upotrebe u govorniku koji su u osnovici našeg književnog jezika. On to još uvek nije, i sve dok nije, dužni smo da ga smatramo pogreškom, koju ćemo i dalje ispravljati u učeničkim radovima i sa više razumevanja se odnositi prema njenoj sve češćoj pojavi.

Ljubiša Rajković

VREMENSKI GENITIV

U našem jeziku vremensko značenje mogu imati gotovo svi padeži: jutro, večer, ponoć, nedelja (nominativ), svake jeseni, za očeva života (genitiv), bilo je vreme ručku (dativ), doći u četvrtak, pred zoru (akuzativ), rad nim danom, praznikom, s prvim lastama (instrumental), sreli smo se u ratu, po oslobođenju (lokativ).

Vremenski (temporalni) genitiv kazuje od redeno vreme i upotrebljava se dvojako: s predložima i bez predloga.

Genitiv bez predloga rede se upotrebljava kao jedna reč (ako je to redni broj, uz koji se podrazumeva imenica: Pisao sam joj sedmog, tj. sedmog dana ovog, tekućeg meseca, ali: prošlog, idućeg, svakog sedmog), već kao sintagma, dvočlana (prošle zime, svakog utorka) ili višočlana (jedne zvezdane noći, toga hladnog novembarskog jutra).

Međutim, u novinama često možemo naći jednočlani vremenski genitiv (npr. Valjevo, januara, ili: Split, jula, itd.), što nije dobro.

Kao što ne kažemo: Upoznali smo se proleća, leta, jeseni, zime (već: jednog, prošlog, ovog proleća, leta, ili: jedne, prošle, ove jeseni, zime), ni: Videćemo se godine (već: ove, iduće, naredne, svake godine), tako se ni drugim rečima u genitivu ne možemo poslužiti samim u ovom, vremenskom značenju (»januara«, »jula« i sl.), jer vreme treba bliže odrediti, pomoću još koje reči.

Stoga ne valja reći: Venčaćemo se maja, već: Venčaćemo se (ako ne znamo tačan datum) početkom, sredinom, krajem, tokom, u toku maja, ili: Venčaćemo se u maju.

Čuje se i: Bilo je to februara, juna, oktobra meseca, što je u formalnom pogledu ispravno

i holje nego samo: februara, juna, oktobra, ali je to i pleonazam (jer su to sve meseci, pa je suvišno i tu reč upotrebiti), a obe ćemo greške izbeći jednim od pokazanih načina.

Rade Zorić

GLEDATI TELEVIZIJU

Sedeli smo pijući kavu, a sused se obrati supruzi:

– Ima li šta na televizoru?

– Ima – javi se njihov sinčić.

– A šta?

– Kuca.

– Kakva kuca? – začudi se sused.

– Zar je ne vidiš? – reče dečak pokazujući rukom prema gipsanoj figuri psa na televizoru.

U vezi s televizijom mogu se čuti ovakve rečenice:

– Doći na televizor.

– Bili smo na televizoru.

– Gledali smo televizor.

Izgubili smo, dakle, osećanje za najobičniju jezičku logiku.

Šta je moglo na to uticati?

Svakako, izrazi: Slušati radio (tj. radio-emisije), slušati muziku, pesmu, govor ili: gledati film (tj. projekciju filma na platno), gledati utakmicu itd.

Tako gledamo i televiziju, odnosno televizijske emisije, a ne televizor. (Možemo i njega gledati, čak i kad nema emisija, ali to neće biti zanimljivo kao kad gledamo televiziju.)

Prema: Slušam radio (misli se: radio-emisije, jer sama reč radio može značiti i: radio-stanica, npr. Radio-Beograd, mesto čega se upotrebljava i samo drugi deo polysloženice: Slušao sam Beograd, tj. Radio-Beograd) javlja se i analoška konstrukcija: Gledam televizor (kao i: gledati bioskop, gledati pozorište, što je takođe pogrešno) jer su i radio (radio-aparat) i televizor predmeti.

Ako nekog pozovemo na televiziju, to može značiti dvoje: da se pojavi na televiziji, da učestvuje u televizijskoj emisiji, i: da, zajedno s nama, gleda televiziju, tj. emitovanje televizijskog programa.

Stoga ćemo reći: Dođi da gledamo televiziju, Gledaćemo televiziju, Gledali smo televiziju.

Rade Zorić